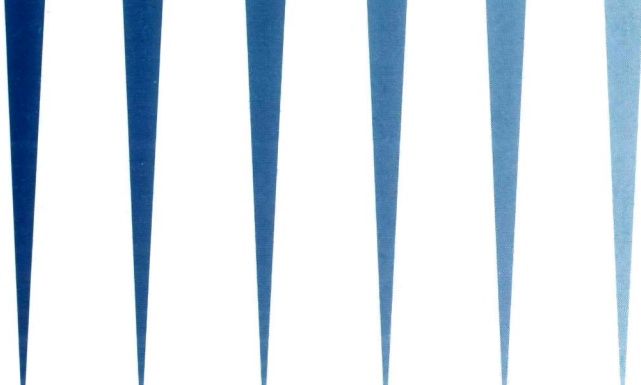

Directie Internationale Zaken

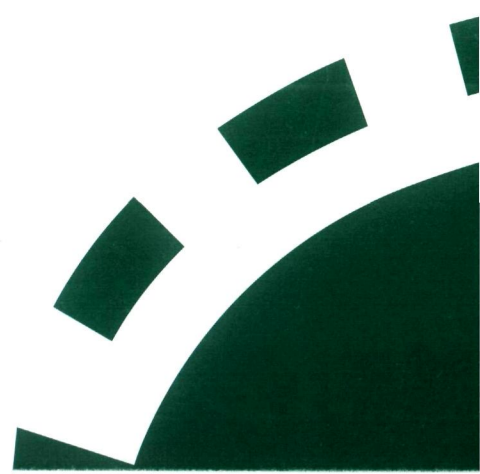
Agenda 2000
Gevolgen voor de Nederlandse
akkerbouw

december 1997

82x379

landbouw, natuurbeheer
en visserij

Agenda 2000

Gevolgen voor de Nederlandse akkerbouw

Een studie naar de effecten van de voorstellen tot hervorming van de akkerbouwsector in Agenda 2000 op het inkomen van de akkerbouwers in vier Nederlandse akkerbouwgebieden

Gea Vrieze

december 1997

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
Bezuidenhoutseweg 73
Postbus 20401
2500 EK 's-Gravenhage

824379

1998030535

1998030535

Voorwoord

Dit verslag is gemaakt tijdens mijn stageperiode bij de desk Plantaardige Produkten van de directie Internationale Zaken van het ministerie van Landbouw, natuurbeheer en visserij. Van september 1997 tot en met december 1997 heb ik allerlei gevolgen van de hervormingsvoorstellen voor de akkerbouw in Agenda 2000 geanalyseerd en berekend. In deze periode werd op verschillende (politieke) niveaus gediscussieerd over deze voorstellen, waardoor de opdracht actueel en interessant werd.

Tijdens mijn stageperiode zijn een aantal mensen mij behulpzaam geweest. Henk Riphagen heeft mij, behalve de mogelijkheid om bij zijn desk stage te lopen, alle vrijheid gegeven om aan mijn opdracht te werken en deel te nemen aan allerlei discussies rond Agenda 2000. Daarvoor wil ik hem en ook de medewerkers van de desk Plantaardige Produkten hartelijk danken.

Bij Jakob Jager van het LEI-DLO in Den Haag en Kees Kloet van het IKC-landbouw in Ede kon ik steeds terecht met allerlei vragen betreffende mijn opdracht. Hun adviezen en suggesties waren waardevol en hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan het tot stand komen van dit verslag. Daarvoor wil ik hen hartelijk danken.

Den Haag, december 1997

Gea Vrieze

Samenvatting

Doelstelling

In dit verslag worden de gevolgen van de voorstellen van de Europese Commissie voor het beleid op de middellange termijn, zoals beschreven in Agenda 2000 (juli 1997), geanalyseerd en berekend voor het inkomen van de Nederlandse akkerbouwers.

Methode

Bij het berekenen van de effecten op het inkomen van de akkerbouwers wordt gekeken naar de veranderingen in saldo van de producten die worden beïnvloed door de voorstellen en naar de veranderingen in de bouwplannen van de akkerbouwers. Het effect per gewas wordt berekend als het verschil tussen het product van het aantal hectares geteeld gewas in het oude bouwplan en bijbehorend saldo (opbrengsten minus toegerekende kosten) en het product van het aantal hectares geteeld gewas in het nieuwe bouwplan en bijbehorend saldo. Het effect op het inkomen van de akkerbouwer is de som van de effecten per gewas. De effecten zullen worden berekend voor grotere akkerbouwbedrijven in vier regio's, namelijk het Noordelijk kleigebied, de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied, het Centraal kleigebied en het Zuidwestelijk kleigebied.

Veronderstellingen

De belangrijkste veronderstellingen die bij de berekeningen gemaakt worden, zijn:

- het saldo per gewas per hectare wordt berekend als de opbrengst van de verkopen per hectare plus de compensatie per hectare minus de toegerekende kosten per hectare. Het saldo zoals dat verwacht kan worden onder Agenda 2000 minus het huidige saldo geeft de gevolgen per gewas per hectare van de nieuwe voorstellen weer. Het product van het aantal hectares geteeld gewas in het nieuwe bouwplan en het nieuwe saldo minus het product van het aantal hectares geteeld gewas in het oude bouwplan en het oude saldo geeft de gevolgen per gewas weer. De som van de gevolgen per gewas geeft het totaaleffect van de hervormingsvoorstellen voor het gehele bedrijf
- er wordt gerekend met de telersprijs van 1996, er wordt verondersteld dat de telersprijs die geldt na 2000 20% lager is dan de telersprijs van 1996. De telersprijs volgt dus de daling van de interventieprijs, een andere oorzaak van de daling van de telersprijs is het vergrote aanbod in de Europese Unie na het wegvallen van de braakverplichting
- er wordt gerekend met gegevens uit de jaren 1994 tot en met 1996; zo kan worden gerekend vanuit de situatie met MacSharry-compensatie
- de gevolgen van de veranderingen in prijzen en compensatiebedragen voor oliehoudende zaden en eiwouthoudende gewassen worden niet meegenomen in de berekeningen, omdat het areaal van deze producten in Nederland klein is en niet kan worden verwacht dat dit areaal in sterke mate zal toenemen
- de stijging van de kosten in de komende jaren is niet meegenomen in deze berekeningen, er wordt verondersteld dat deze kostenstijging wordt gecompenseerd door een stijging in de fysieke opbrengsten; de stijging in de opbrengsten per hectare in de komende jaren wordt namelijk ook niet meegenomen
- omdat de telersprijzen per regio verschillen worden volgens een verdeelsleutel verschillende telersprijzen per regio berekend

- voor zetmeelaardappelen wordt gekeken naar de verandering van de minimumprijs. De nieuwe minimumprijs voor zetmeelaardappelen wordt berekend als 80% van de huidige minimumprijs voor zetmeelaardappelen. De verandering in de compensatie is meegenomen in de nieuwe telersprijs van zetmeelaardappelen
- er wordt dus verondersteld dat de voorstellen voor granen rechtstreeks en ongewijzigd door zullen werken voor zetmeelaardappelen
- voor zetmeelaardappelen wordt gerekend met het uitbetalingsgewicht, dit is het gewicht op basis waarvan de teler wordt uitbetaald
- de telersprijs van snijmaïs zal waarschijnlijk iets stijgen, omdat de compensatie die in de prijs verrekend werd nu vervalt. Toch zal de telersprijs niet helemaal het niveau van voor de MacSharry-hervormingen bereiken, omdat het aanbod van de concurrent in veevoer (granen) zal toenemen door het wegvallen van de braakverplichting
- de teelt van snijmaïs op akkerbouwbedrijven in het Noordelijk kleigebied, het Centraal kleigebied en het Zuidwestelijk kleigebied zal door de hervormingsvoorstellen in Agenda 2000 verdwijnen, omdat het saldo zonder snijmaïspremie te laag is in vergelijking met alternatieven
- in de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied is het saldo nog voldoende voor de teelt van snijmaïs
- grond dat onder het huidige regime braak ligt, zal na 2000 weer gebruikt worden voor de teelt van granen, omdat binnen het bouwplan geen ruimte bestaat voor extra aardappelen- of bietenteelt (vruchtwisselingseisen en maximum aan afzetmogelijkheden aan de aardappelzetmeel- en suikerverwerkende industrie die met quotering werken)
- de bouwplannen in de verschillende regio's zijn aangepast door de braakliggende grond en het snijmaïs evenredig te verdelen over tarwe, gerst en haver en rogge
- er vindt geen vrijwillige braak plaats

Effecten Agenda 2000-voorstellen voor akkerbouwbedrijven

Uitgaande van deze veronderstellingen zijn de volgende effecten op bedrijfsniveau berekend voor grotere akkerbouwbedrijven in de volgende regio's:

• Noordelijk kleigebied	- 7.418,59 gulden
• Veenkoloniën en noordelijk zandgebied	- 14.178,20 gulden
• Centraal kleigebied	- 3.385,77 gulden
• Zuidwestelijk kleigebied	- 4.988,76 gulden

Conclusie

Geconcludeerd kan worden dat de invloed van de voorstellen van Fischler het grootst zal zijn in de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied. Deze invloed is zo groot, omdat de opbrengst per hectare bij zetmeelaardappelen hoog is. De continuïteit van de akkerbouw in de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied zal ernstig in gevaar komen als de voorstellen die voor de granen zijn gedaan ook ongewijzigd zullen doorwerken voor de zetmeelaardappelen. Er zijn namelijk nauwelijks rendabele alternatieven voor de akkerbouw in deze gebieden.

Effecten voor non-food/non-feed gewassen op braakgelegde grond

Een ander aspect van de voorstellen betreft het afschaffen van de braakpremie. Verwacht mag worden dat na deze afschaffing er geen non-food/non-feed gewassen meer geteeld zullen worden op braakgelegde grond. Zonder de braakpremie kunnen deze gewassen namelijk niet concurreren met de alternatieven, voornamelijk granen. De oppervlakte non-food/non-feed gewassen in Nederland die op braakgelegde grond wordt geteeld is sinds 1993 teruggelopen en bedroeg in de jaren 1993 t/m 1997 (1997 onder voorbehoud):

jaar	1993	1994	1995	1996	1997
aantal hectares non-food/non-feed	667,58	1052,32	512,39	351,07	94,95

Reacties Europese lidstaten op akkerbouwvoorstellen in Agenda 2000

Tot slot wordt in dit verslag stilgestaan bij de reacties van de Europese lidstaten op de akkerbouwvoorstellen in Agenda 2000. De meeste landen hebben aangegeven dat ze voorstander zijn van het voortzetten van het beleid zoals dat is ingezet met de MacSharry-hervormingen in 1993. Alleen Duitsland en Portugal vinden het (nog) niet nodig de interventieprijs voor granen te verlagen. Het Verenigd Koninkrijk en Zweden vinden juist dat de voorstellen eigenlijk nog niet ver genoeg gaan. Acht landen, waaronder Duitsland en Spanje hebben aangegeven voor volledige compensatie te zijn. Zes landen, waaronder Duitsland, Italië, Nederland en Spanje hebben gezegd dat de regeling ook van toepassing moet zijn op graan voor de productie van kuilvoer. Zeven landen willen de specifieke maatregelen voor durumtarwe handhaven en de meeste landen stemmen in met de afschaffing van buitengewone braaklegging.

Inhoudsopgave

Samenvatting

1.	Inleiding	1
2.	Effecten van de hervormingsvoorstellen in Agenda 2000	2
2.1	Inleiding	2
2.2	Uitgangspunten bij berekeningen	2
2.3	Toelichting op de berekeningen	5
2.4	Noordelijk kleigebied	7
2.5	Veenkoloniën en noordelijk zandgebied	7
2.6	Centraal kleigebied	8
2.7	Zuidwestelijk kleigebied	9
2.8	Gevoeligheidsanalyse	10
3.	Toelichting bij de effecten	11
3.1	Inleiding	11
3.2	Aardappelzetmeel	11
3.3	Snijmaïs	13
3.4	Toekomst non-food/non-feed gewassen	13
3.5	Agenda 2000: hoe verder?	15
4.	Conclusies en discussie	16

Literatuurlijst	19
-----------------	----

Bijlagen

1. Inleiding

Op 15 juli 1997 presenteerde de Europese Commissie haar plannen voor het beleid op de middellange termijn, 'Agenda 2000'. Belangrijkste onderwerpen in Agenda 2000 zijn de uitbreiding van de Europese Unie met Cyprus, Hongarije, Polen, Estland, de Republiek Tsjechië en Slovenië en een nieuw financieel kader voor de Unie. In het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid worden nieuwe hervormingen voorgesteld in de akkerbouwsector (granen, oliehoudende zaden en eiwithoudende gewassen), in de rundvleessector en in de sector voor melk en zuivelproducten. De voorstellen van de Europese Commissie voor de nieuwe hervorming in de akkerbouwsector zijn (Commissie van de Europese Gemeenschappen, 1997):

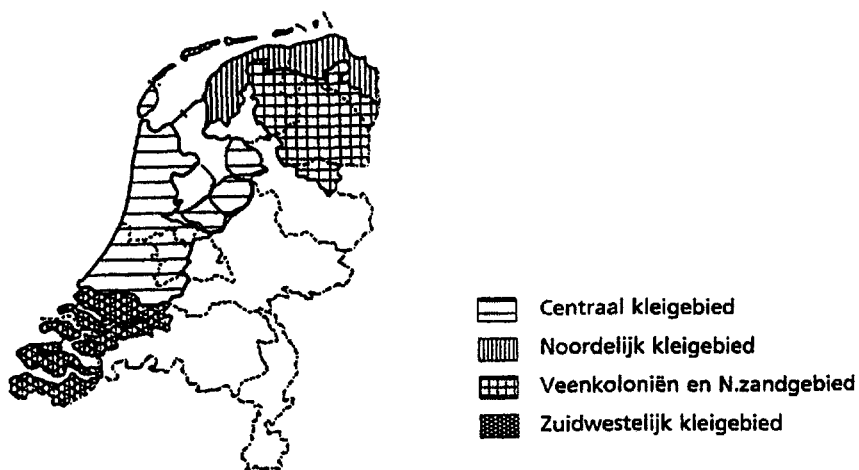
- de interventieprijs voor granen wordt in één stap (in 2000) verlaagd tot een vangnetniveau van 95,35 ecu/ton (op dit ogenblik 119,19 ecu/ton);
- er wordt een niet-gewasgebonden hectaretoeslag ingevoerd van 66 ecu/ton (vermenigvuldigd met de regionale referentieopbrengst van graan per hectare die geldt in het kader van de hervorming van 1992); deze toeslag wordt verlaagd als de marktprijzen op een hoger peil blijven liggen dan momenteel wordt verwacht;
- braaklegging: het referentiepercentage voor verplichte braaklegging wordt vastgesteld op 0%, vrijwillige braaklegging is toegestaan, buitengewone braaklegging wordt afgeschaft; voor braakgelegde grond wordt de niet-gewasgebonden hectaretoeslag betaald;
- de regeling geldt niet voor granen voor de productie van kuilvoer (hoofdzakelijk maïs);
- speciale gevallen: voor eiwithoudende gewassen wordt een aanvullende steun ingevoerd van 6,5 ecu/ton met het oog op het behoud van de concurrentiepositie ten opzichte van granen; de extra bedragen voor durumtarwe blijven bestaan.

In dit verslag worden de gevolgen van deze voorstellen berekend voor de inkomens van Nederlandse akkerbouwers en wordt een aantal effecten nader toegelicht. De belangrijkste veronderstellingen die gemaakt zijn, hebben betrekking op de veranderingen in het bouwplan en de telersprijzen. Deze en andere veronderstellingen zullen ook nader worden besproken.

2. Effecten van de hervormingsvoorstellen in Agenda 2000

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten van de berekeningen besproken. De volledige berekeningen zijn gegeven in de bijlagen A tot en met D. Het saldo per gewas per hectare wordt berekend als de opbrengst van de verkopen per hectare plus de compensatie per hectare minus de toegerekende kosten per hectare. Het saldo zoals dat verwacht kan worden onder Agenda 2000 minus het huidige saldo geeft de gevolgen per gewas per hectare van de nieuwe voorstellen weer. Het product van het aantal hectares geteeld gewas in het nieuwe bouwplan en het nieuwe saldo minus het product van het aantal hectares geteeld gewas in het oude bouwplan en het oude saldo geeft de gevolgen per gewas weer. De som van de gevolgen per gewas geeft het totaaleffect van de hervormingsvoorstellen voor het gehele bedrijf. De effecten zullen worden berekend voor grotere akkerbouwbedrijven in vier regio's in Nederland, namelijk het Noordelijk kleigebied, de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied, het Centraal kleigebied en het Zuidwestelijk kleigebied (Kaartje: LEI-DLO, 1997b).

2.2 Uitgangspunten bij berekeningen

In onderstaande tabel 1 staan de bouwplannen voor de vier regio's.

Tabel 1 Bouwplannen (in hectares) voor vier regio's, gemiddeld over de jaren 1994 t/m 1996

bouwplan (in hectares) gemiddeld 1994/95/96	Noordelijk kleigebied	Veenkoloniën en nrd. zandgebied	Centraal kleigebied	Zuidwestelijk kleigebied
tarwe	22,75	4,96	9,97	15,16
gerst	5,53	5,92	1,12	1,61
haver en rogge	0,35	2,31	0,21	0,04
snijmaïs	0,32	1,79	0,34	0,35
pootaardappelen	11,57	1,86	5,83	1,15
consumptieaardappelen	2,08	1,36	8,04	10,83
zetmeelaardappelen	3,40	27,45	0,00	0,00
suikerbieten	10,45	12,28	9,32	8,59
zaaiuien	0,33	0,01	2,46	1,67
oliehoudende zaden	0,35	0,03	0,02	0,02
eiwithoudende gewassen	0,03	0,01	0,09	0,21
overige akkerbouwgewassen	4,75	2,23	2,31	7,62
braak (1996)	3,24	0,70	0,47	1,01
totaal	65,15	60,91	40,18	48,26

Bron: LEI-DLO, 1997a

Toelichting bij tabel 1

De bouwplannen gelden voor grotere akkerbouwbedrijven in de vier belangrijkste Nederlandse akkerbouwgebieden en zijn gemaakt door de verdeling van het oppervlakte bouwland te middelen over de jaren 1994 tot en met 1996 (LEI-DLO, 1997a). Onder oliehoudende zaden wordt koolzaad verstaan en onder eiwithoudende gewassen worden kapucijners/grauwe erwten (droog) en veldbonen verstaan. Bij overige gewassen horen die gewassen die van enig belang zijn in het bouwplan (> 1 ha.), dit bevordert het inzicht in het bouwplan. Deze gewassen worden niet meegenomen in de saldoberekeningen, omdat niet valt te verwachten dat de voorstellen van Fischler een groot effect zullen hebben op het aantal hectares en/of het saldo van deze gewassen¹. Op een eventueel spileffect van granen wordt in de discussie nader ingegaan. Bij braak staan de gegevens van roulerende braak in 1996. In figuur 1 op pagina 4 zijn de bouwplannen weergegeven.

In tabel 2 staan de veronderstellingen die gemaakt worden bij de berekeningen met betrekking tot productieregio en (gekozen) regeling.

Tabel 2 Veronderstellingen met betrekking tot productieregio en (gekozen) regeling voor de vier regio's

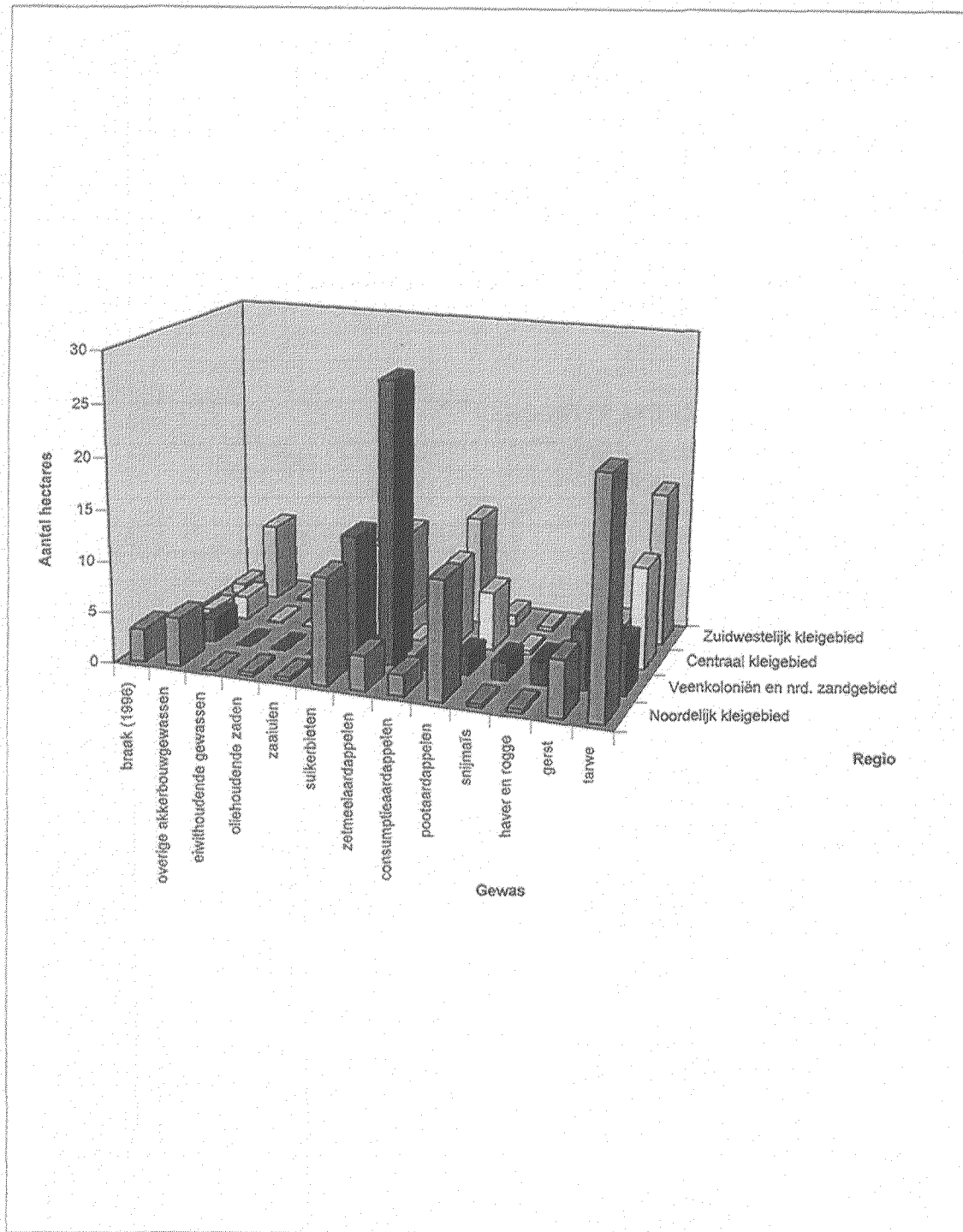
gebied	productieregio	(gekozen) regeling
Noordelijk kleigebied	1	algemene regeling
Veenkoloniën en noordelijk zandgebied	2	vereenvoudigde regeling
Centraal kleigebied	1	vereenvoudigde regeling
Zuidwestelijk kleigebied	1	algemene regeling

Toelichting bij tabel 2

In Nederland worden twee productieregio's onderscheiden: regio 1 met een hoog graan- en maïsrendement per hectare en regio 2 met een lager graan- en maïsrendement per hectare. Het Noordelijk kleigebied, het Centraal kleigebied en het Zuidwestelijk kleigebied vallen in productieregio 1, de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied vallen in productieregio 2. Een bedrijf in productieregio 1 (2) valt in de vereenvoudigde regeling als er maximaal 12,95 (18,40) hectare bebouwd wordt met gewassen waar een bijdrage voor wordt aangevraagd. Wordt de hectaregrens overschreden, dan valt het bedrijf in de algemene regeling en moet het voldoen aan de braakverplichting. Gelet op het totaal aantal hectares (tussen haakjes) dat voor een regeling in aanmerking komt, wordt in het Noordelijk kleigebied (29,33) en het Zuidwestelijk kleigebied (17,38) gekozen voor de algemene regeling en in de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied (15,02) en het Centraal kleigebied (11,72) voor de vereenvoudigde regeling.

¹ De belangrijkste overige producten in de verschillende gebieden zijn: in het Noordelijk kleigebied: graszaad, luzerne en grasland; in de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied: graszaad en grasland; in het Centraal kleigebied: graszaad en witlofwortelen en in het Zuidwestelijk kleigebied: conservenerwten, graszaad, vlas en grasland.

Figuur 1: bouwplannen in vier regio's

2.3 Toelichting op de berekeningen

In deze paragraaf zal een nadere toelichting worden gegeven op de berekeningen, waarna in de paragrafen 2.4 tot en met 2.7 de belangrijkste resultaten voor de vier regio's zullen worden besproken. Als gevolg van de hervormingsvoorstellen in Agenda 2000 zullen de huidige bouwplannen (in tabel 1) worden aangepast. Verondersteld wordt, dat grond die onder het huidige regime braak ligt in 2000 weer gebruikt zal worden voor de teelt van granen, omdat binnen het bouwplan geen ruimte bestaat voor extra aardappelen- of bietenteelt (vruchtwisselingseisen en maximum aan afzetmogelijkheden aan de aardappelzetmeel- en suikerverwerkende industrie die met quoterings werken). Er wordt dus verondersteld dat er geen vrijwillige braak zal plaatsvinden. Daarnaast wordt verondersteld dat de teelt van snijmaïs op akkerbouwbedrijven in het Noordelijk kleigebied, het Centraal kleigebied en het Zuidwestelijk kleigebied door de hervormingsvoorstellen in Agenda 2000 zal verdwijnen, omdat het saldo zonder snijmaïspremie te laag is in vergelijking met alternatieven. In de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied is het saldo echter nog voldoende voor de teelt van snijmaïs. Het bouwplan is aangepast door de braakliggende grond en het snijmaïs evenredig te verdelen over tarwe, gerst en haver en rogge.

Omdat in iedere regio voor elk gewas de opbrengst per hectare verschillend is, is met behulp van tabel 51e uit Land- en tuinbouwcijfers 1997 de gemiddelde opbrengst (in kilogrammen per hectare) uit de jaren 1994 tot en met 1996 berekend². Opgemerkt moet worden dat in deze jaren de fysieke opbrengsten voor met name wintertarwe hoger dan gemiddeld waren (LEI-DLO, 1997a). Toch is voor deze indeling gekozen, omdat dan gerekend kan worden vanuit de situatie met MacSharry-compensatie. Voor pootaardappelen zijn de gegevens uit de Bedrijfsuitkomsten in de landbouw (LEI-DLO, 1997b) genomen.

Voor zetmeelaardappelen wordt in deze berekeningen gerekend met het uitbetalingsgewicht. Dit is het gewicht op basis waarvan de teler wordt uitbetaald. Uitgaande van het veldgewicht en het onderwatergewicht wordt het uitbetalingsgewicht berekend. Het veldgewicht is het werkelijke gewicht van de zetmeelaardappelen, het onderwatergewicht is de hoeveelheid zetmeel in 5050 gram aardappelen. Omdat bij de uitbetaling wordt gerekend met een onderwatergewicht van 400 gram en het werkelijke onderwatergewicht (owg) hoger is³, wordt het veldgewicht omgerekend naar een uitbetalingsgewicht volgens de volgende formule: $\text{uitbetalingsgewicht} = \text{veldgewicht} * 1,01 * ((\text{owg} - 100)/300)$. Zo wordt het hogere onderwatergewicht niet verrekend in het onderwatergewicht zelf, maar in de opbrengst.

De toegerekende kosten bestaan uit kosten voor zaaizaad, meststoffen, gewasbeschermingsmiddelen en overige productgebonden kosten. De gegevens over de toegerekende kosten komen uit Kwantitatieve Informatie (IKC/agv e.a., 1994). Hiervoor is gekozen, omdat Kwantitatieve Informatie ook data bevat over de kosten van uitvoering in loonwerk. Hierdoor kan beter inzicht worden verkregen in de kosten.

De stijging van de kosten in de komende jaren is niet meegenomen in deze berekeningen, er wordt verondersteld dat deze kostenstijging wordt gecompenseerd door een stijging in de opbrengsten. De stijging in de opbrengsten per hectare in de komende jaren wordt namelijk ook niet meegenomen.

² Op basis van de volgende samenvoegingen zijn de gemiddelde opbrengsten van de jaren 1994 tot en met 1996 gemiddeld.

Noordelijk kleigebied: Bouwhoek en Hogeland; Veenkoloniën en noordelijk zandgebied: Veenkoloniën en Oldambt en noordelijk weidegebied;

Centraal kleigebied: IJsselmeerpolders, Westelijk Holland, Waterland en Droogmakerijen en Hollands/Utrechts weidegebied;

Zuidwestelijk kleigebied: Zuidwestelijk akkerbouwgebied.

³ Het verschil tussen het hoogste en het laagste onderwatergewicht bedraagt jaarlijks globaal 200 gram (1995: laagste 355 gram, hoogste 564 gram) (Avebe, 1997).

De interventieprijs volgens Agenda 2000 wordt berekend uitgaande van de interventieprijs van 1996. De interventieprijs (gld/100 kg) in 2000 voor granen wordt berekend als de interventieprijs van 1996 maal de daling van het vangnetniveau, dus: $25,618 \text{ gulden/100 kg} * 9,535 / 11,919$.

De telersprijzen worden berekend met behulp van tabel 71d uit Land- en tuinbouwcijfers 1997. Verondersteld wordt dat de telersprijs die geldt in 2000 20% lager is dan de telersprijs in 1996. De telersprijs volgt dus de daling van de interventieprijs en daalt in dezelfde mate als de interventieprijs waardoor de bestaande verhouding tussen telers- en interventieprijs gelijk blijft. Een oorzaak van de daling van de telersprijs is het vergrote aanbod na het wegvallen van de braakverplichting. Niet in Nederland, maar in andere Europese lidstaten zal het vervallen van de braakverplichting leiden tot een vergroot aanbod van granen.

Om de verschillende telersprijzen per regio te onderscheiden is een verdeelsleutel berekend aan de hand van de regionale verdeling van de telersprijzen in de Bedrijfsuitkomsten in de landbouw (LEI-DLO, 1997b). De prijzen van haver en rogge zijn gemiddeld. De telersprijs van snijmaïs zal waarschijnlijk iets stijgen, omdat de compensatie, die in de prijs verrekend werd, vervalt. Toch zal de telersprijs niet helemaal het niveau van voor de MacSharry-hervormingen bereiken, omdat het aanbod van de concurrent in veevoer (granen) zal toenemen.

De verhoogde compensatie voor granen per hectare (gegeven in ecu's) wordt door vermenigvuldiging met de vaste groene koers van 2,19672 gulden en de regionale referentieopbrengst van granen van 7,1 ton per hectare resp. 5,0 ton per hectare (regio 1 resp. regio 2) uitgedrukt in Nederlandse guldens. Voor oliehoudende zaden is de compensatie gelijk aan de compensatie voor granen en voor eiwithoudende gewassen is de compensatie met 6,5 ecu verhoogd naar 72,5 ecu per ton historische referentieopbrengst granen. In tabel 3 worden de veranderingen in compensatiebedragen voor alle gewassen voor beide regio's weergegeven.

Tabel 3 Verandering in compensatiebedragen (in guldens per hectare) tussen nu en de voorstellen in Agenda 2000 voor beide regio's voor alle gewassen

gewas	compensatie nu		compensatie volgens Agenda 2000	
	regio 1	regio 2	regio 1	regio 2
granen	847,53	596,85	1029,38	724,92
oliehoudende zaden	1470	1035	1029,38	724,92
eiwithoudende gewassen	1224,19	862,10	1130,76	796,31
braak	1073,52	756	1029,38	724,92

Voor zetmeelaardappelen wordt gekeken naar de verandering van de minimumprijs. De nieuwe minimumprijs voor zetmeelaardappelen wordt berekend als 80% van de huidige minimumprijs voor zetmeelaardappelen. De verandering in de compensatie is meegenomen in de nieuwe telersprijs van zetmeelaardappelen. In de berekeningen van de effecten van de hervormingsvoorstellen in Agenda 2000 op het inkomen van de Nederlandse akkerbouwers zijn de gevolgen van de veranderingen in prijzen en compensatie voor oliehoudende zaden en eiwithoudende gewassen niet meegenomen, omdat het areaal van deze producten in Nederland klein is en niet kan worden verwacht dat dit areaal in sterke mate zal toenemen.

Het saldo per gewas per hectare wordt berekend als de opbrengst van de verkopen per hectare plus de compensatie per hectare minus de toegerekende kosten per hectare. Het saldo zoals dat verwacht kan worden onder Agenda 2000 minus het huidige saldo geeft de gevolgen per gewas per hectare van de nieuwe voorstellen weer. Het nieuwe bouwplan * het nieuwe saldo minus het oude bouwplan * het oude saldo geeft de gevolgen per gewas weer. De som van de gevolgen per gewas geeft het totaaleffect van de hervormingsvoorstellen voor het hele bedrijf. In de paragrafen 2.4 tot en met 2.7 zullen de effecten per gewas en het totaaleffect voor de bedrijven in de vier regio's worden behandeld.

2.4 Noordelijk kleigebied

Typerend voor het bouwplan van het Noordelijk kleigebied is het hoge percentage granen, zo'n 29% van het totaal cultuurgrond. Er wordt 3,24 hectare van de in totaal 65,15 hectare cultuurgrond braak gelegd. Eveneens typerend is het hoge percentage pootaardappelen in het bouwplan, namelijk bijna 18% van het totaal cultuurgrond. In onderstaande tabel 4 staan de belangrijkste resultaten van de berekeningen voor het grotere akkerbouwbedrijf in het Noordelijk kleigebied.

Tabel 4 Verandering in bouwplan (oud en nieuw (in hectares)), verandering in saldo (oud en nieuw (in guldens/ha.), de effecten per gewas (in guldens) en het totaaleffect voor het grotere akkerbouwbedrijf in het Noordelijk kleigebied (in guldens)

gewas	verandering in bouwplan		verandering in saldo		effecten per gewas
	oud	nieuw	oud	nieuw	
tarwe	22,75	25,58	2.413,85	2.057,44	- 2.288,06
gerst	5,53	6,22	2.286,41	2.072,29	240,89
haver en rogge	0,35	0,39	1.920,85	1.743,24	13,70
snijmaïs	0,32	0,00	2.409,28	1.633,00	- 770,97
zetmeelaardappelen	3,40	3,40	3.526,00	3.075,64	- 1.531,22
braak	3,24	0,00	951,52	907,38	- 3.082,92
Totaaleffect	35,59	35,59			- 7.418,59

Voor volledige berekening: zie bijlage A

Toelichting bij tabel 4

De gegevens voor pootaardappelen, consumptieaardappelen, suikerbieten, zaaiuien, oliehoudende zaden, eiwithoudende gewassen en overige akkerbouwgewassen zijn niet opgenomen in de tabellen met de belangrijkste uitkomsten, omdat deze gewassen òf niet direct worden beïnvloed door de voorstellen van de Europese Commissie òf omdat hun invloed op het inkomen van de akkerbouwer gering is.

Opmerkelijk is het positieve gewaseffect van gerst en haver en rogge. Dit heeft te maken met de veranderingen in het bouwplan. Er wordt zoveel meer van deze granen verbouwd, dat er sprake is van een klein positief effect. Er gaat dus een positief effect op deze granen uit van het vervallen van de braakverplichting, dit 'inverdieneffect' is het grootst in het Noordelijk kleigebied, omdat in deze regio relatief de meeste grond braak ligt. Negatief is het vervallen van de braakpremie. Het totaaleffect is een verlies van ruim 7.400 gulden.

2.5 Veenkoloniën en noordelijk zandgebied

Het bouwplan in de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied wordt gekenmerkt door het hoge percentage zetmeelaardappelen. In het bouwplan van het grotere bedrijf wordt zo'n 45% van de cultuurgrond gebruikt voor de teelt van zetmeelaardappelen. Op ruim 21% van de cultuurgrond worden granen verbouwd. Daarnaast wordt op akkerbouwbedrijven in de Veenkoloniën en noordelijk kleigebied in vergelijking met de andere gebieden de meeste snijmaïs geteeld. Hierbij moet opgemerkt worden dat het hier waarschijnlijk enkele bedrijven betreft met veel snijmaïs, die zelf vee hebben waaraan ze de snijmaïs vervoederen. Daarnaast moet opgemerkt worden dat in deze berekeningen alleen is gekeken naar akkerbouwbedrijven die snijmaïs telen. De teelt van snijmaïs op veehouderijbedrijven is niet meegenomen, de effecten zullen op deze bedrijven waarschijnlijk groter zijn. De bedrijven in de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied zijn de enige bedrijven in de berekeningen die in regio 2 vallen. In tabel 5 staan de belangrijkste resultaten van de berekeningen voor het grotere akkerbouwbedrijf in de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied.

Tabel 5 Verandering in bouwplan (oud en nieuw (in hectares)), verandering in saldo (oud en nieuw (in guldens/ha.)), de effecten per gewas (in guldens) en het totaaleffect voor het grotere akkerbouwbedrijf in de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied (in guldens)

gewas	verandering in bouwplan		verandering in saldo		effecten per gewas
	oud	nieuw	oud	nieuw	
tarwe	4,96	5,22	2.003,01	1.639,25	- 1.372,77
gerst	5,92	6,24	1.719,47	1.517,02	- 721,93
haver en rogge	2,31	2,43	1.409,18	1.222,78	- 280,67
snijmaïs	1,79	1,79	2.342,88	1.819,58	- 936,72
zetmeelaardappelen	27,45	27,45	2.582,00	2.198,36	- 10.530,92
braak	0,70	0,00	478,85	606,92	- 335,19
Totaaleffect	43,13	43,13			- 14.178,20

Voor volledige berekening: zie bijlage B

Toelichting bij tabel 5

De Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied worden zeer zwaar getroffen door de voorstellen van de Europese Commissie. De belangrijkste oorzaak is de daling van de prijs van zetmeelaardappelen, een teelt met een hoge opbrengst per hectare. Dit heeft een negatief effect van ruim 10.000 gulden.

Daarnaast daalt het saldo van de granen met zo'n 2.375 gulden. Het negatieve effect op het inkomen van de akkerbouwers wordt nog versterkt door het wegvallen van de hectaresteen voor snijmaïs. Hierdoor daalt het saldo met ruim 900 gulden. Het totaaleffect van de voorstellen van Fischler voor grotere akkerbouwbedrijven in de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied is een verlies van ruim 14.000 gulden per bedrijf.

2.6 Centraal kleigebied

Op de akkerbouwbedrijven in het Centraal kleigebied wordt ruim 28% van de 40,21 hectare gebruikt voor de teelt van granen. De teelt van snijmaïs stelt weinig voor. In onderstaande tabel 6 staan de belangrijkste resultaten van de berekeningen voor het grotere akkerbouwbedrijf in het Centraal kleigebied.

Tabel 6 Verandering in bouwplan (oud en nieuw (in hectares)), verandering in saldo (oud en nieuw (in guldens/ha.)), de effecten per gewas (in guldens) en het totaaleffect voor het grotere akkerbouwbedrijf in het Centraal kleigebied (in guldens)

gewas	verandering in bouwplan		verandering in saldo		effecten per gewas
	oud	nieuw	oud	nieuw	
tarwe	9,97	10,68	2.705,84	2.329,64	- 2.085,86
gerst	1,12	1,20	2.164,56	1.975,81	- 52,77
haver en rogge	0,21	0,23	1.910,01	1.750,57	- 7,13
snijmaïs	0,34	0,00	2.644,15	1.874,70	- 899,01
braak	0,47	0,00	725,53	907,38	- 341,00
Totaaleffect	12,11	12,11			- 3.385,77

Voor volledige berekening: zie bijlage C

Toelichting bij tabel 6

Het grootste gedeelte van het totaaleffect voor de bedrijven in het Centraal kleigebied wordt veroorzaakt door de verandering in het saldo van tarwe. Het totaaleffect is een daling van het inkomen van bijna 3.400 gulden.

2.7 Zuidwestelijk kleigebied

Het bouwplan in het Zuidwestelijk kleigebied wordt gekenmerkt door een groot aandeel van tarwe, consumptieaardappelen en overige gewassen. In onderstaande tabel 7 staan de belangrijkste resultaten van de berekeningen voor het grotere akkerbouwbedrijf in het Zuidwestelijk kleigebied.

Tabel 7 Verandering in bouwplan (oud en nieuw (in hectares)), verandering in saldo (oud en nieuw (in guldens/ha.)), de effecten per gewas (in guldens) en het totaaleffect voor het grotere akkerbouwbedrijf in het Zuidwestelijk kleigebied (in guldens)

gewas	verandering in bouwplan		verandering in saldo		effecten per gewas
	oud	nieuw	oud	nieuw	
tarwe	15,16	16,39	2.610,86	2.225,05	- 3.119,82
gerst	1,61	1,74	2.110,16	1.911,09	- 71,57
haver en rogge	0,04	0,04	1.925,20	1.739,73	- 1,79
snijmaïs	0,35	0,00	2.384,40	1.607,50	- 834,54
braak	1,01	0,00	951,52	907,38	- 961,04
Totaaleffect	18,17	18,17			- 4.988,76

Voor volledige berekening: zie bijlage D

Toelichting bij tabel 7

Het totaaleffect van bijna 5.000 gulden verlies wordt grotendeels veroorzaakt door de daling van het saldo van tarwe en het wegvallen van de braakverplichting en de snijmaïspremie.

2.8 Gevoeligheidsanalyse

Omdat een verandering van de telersprijs van één cent per kilogram van grote invloed is op het inkomen van de akkerbouwers wordt in deze paragraaf een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd. In onderstaande tabel 8a worden de effecten nog eens berekend bij een verandering van de verwachte telersprijzen van wintertarwe, zomergerst en haver en rogge van één gulden per 100 kg meer of minder. De telersprijs van zetmeelaardappelen en de compensatiebedragen worden niet veranderd.

Tabel 8a Gevoeligheidsanalyse: effecten op bedrijfsniveau als de prijzen (gld/100 kg) van wintertarwe, zomergerst en haver en rogge één gulden per 100 kg hoger of lager liggen

	telersprijs bij prijzdaling 20%	telersprijs als - 1 gld/100 kg	telersprijs als + 1 gld/100 kg
Noordelijk kleigebied			
wintertarwe	25,13	24,1	26,1
zomergerst	24,88	23,9	25,9
haver en rogge	25,49	24,5	26,5
Bedrijfseffect	- 7.418,59	- 10.088,80	- 4.869,98
Veenkoloniën en noordelijk zandgebied			
wintertarwe	24,64	23,6	25,6
zomergerst	23,68	22,7	24,7
haver en rogge	24,04	23,0	25,0
Bedrijfseffect	- 14.178,20	- 15.086,92	- 13.302,28
Centraal kleigebied			
wintertarwe	24,64	23,6	25,6
zomergerst	25,59	24,6	26,6
haver en rogge	24,52	23,5	25,5
Bedrijfseffect	- 3.397,19	- 4.489,53	- 2.389,8
Zuidwestelijk kleigebied			
wintertarwe	24,16	23,2	25,2
zomergerst	23,44	22,4	24,4
haver en rogge	24,77	23,8	25,8
Bedrijfseffect	- 4.992,17	- 6.585,03	- 3.273,0

In tabel 8b wordt een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd voor een verandering in de compensatiebijdrage voor zetmeelaardappelen. Als de voorstellen in Agenda 2000 rechtstreeks doorwerken voor zetmeelaardappelen zal de daling in interventieprijs slechts voor de helft gecompenseerd worden. Aangezien dit zeer nadelige gevolgen heeft voor de telers van zetmeelaardappelen is het interessant te weten wat de gevolgen zullen zijn als de compensatie meer dan 50% is. Het gewaseffect voor zetmeelaardappelen in de twee regio's die het zwaarst getroffen zullen worden (Noordelijk kleigebied en Veenkoloniën en noordelijk zandgebied) en het totaaleffect voor de bedrijven worden berekend als de compensatie 50%, 65%, 75%, 85% of 95% is.

Tabel 8b Gevoeligheidsanalyse: effecten op bedrijfsniveau als de compensatie van de daling van de minimumprijs van zetmeelaardappelen 50%, 65%, 75%, 85% of 95% is

	50%	65%	75%	85%	95%
Noordelijk kleigebied					
Effect zetmeelaardappelen	- 1.531,22	- 1.071,86	- 765,61	- 459,37	- 153,12
Bedrijfseffect	- 7.418,59	- 6.959,22	- 6.652,98	- 6.346,73	- 6.040,49
Veenkoloniën en nrd. zandgebied					
Effect zetmeelaardappelen	- 10.530,92	- 7.371,64	- 5.265,46	- 3.159,28	- 1.053,09
Bedrijfseffect	- 14.178,20	- 11.018,92	- 8.912,74	- 6.806,56	- 4.700,37

Telersprijzen: minimumprijs plus compensatie (bij 50%, 65%, 75%, 85% of 95% compensatie voor de daling van de interventieprijs).

Prijs bij 50% compensatie: 10,97

Prijs bij 65% compensatie: 11,22

Prijs bij 75% compensatie: 11,38

Prijs bij 85% compensatie: 11,55

Prijs bij 95% compensatie: 11,72

3. Toelichting bij de effecten

3.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk zijn voor de verschillende regio's de inkomenseffecten voor grotere akkerbouwbedrijven berekend en toegelicht. De totaaleffecten voor de verschillende regio's zijn:

Noordelijk kleigebied	- 7.418,59
Veenkoloniën en noordelijk zandgebied	- 14.178,20
Centraal kleigebied	- 3.385,77
Zuidwestelijk kleigebied	- 4.988,76

Deze gegevens hebben betrekking op zo'n 6.300 bedrijven. (LEI-DLO, 1997a). In 1996 waren er in totaal 14.683 akkerbouwbedrijven in Nederland (LEI-DLO/CBS, 1997). Naast de grotere akkerbouwbedrijven in de vier besproken regio's zijn er nog de grotere akkerbouwbedrijven in andere gebieden en kleine akkerbouwbedrijven in heel Nederland. Te verwachten valt dat de effecten op deze ruim 8.000 bedrijven van een vergelijkbaar niveau zijn, rekening houdend met de grootte van het bedrijf en de regio waarin het bedrijf valt.

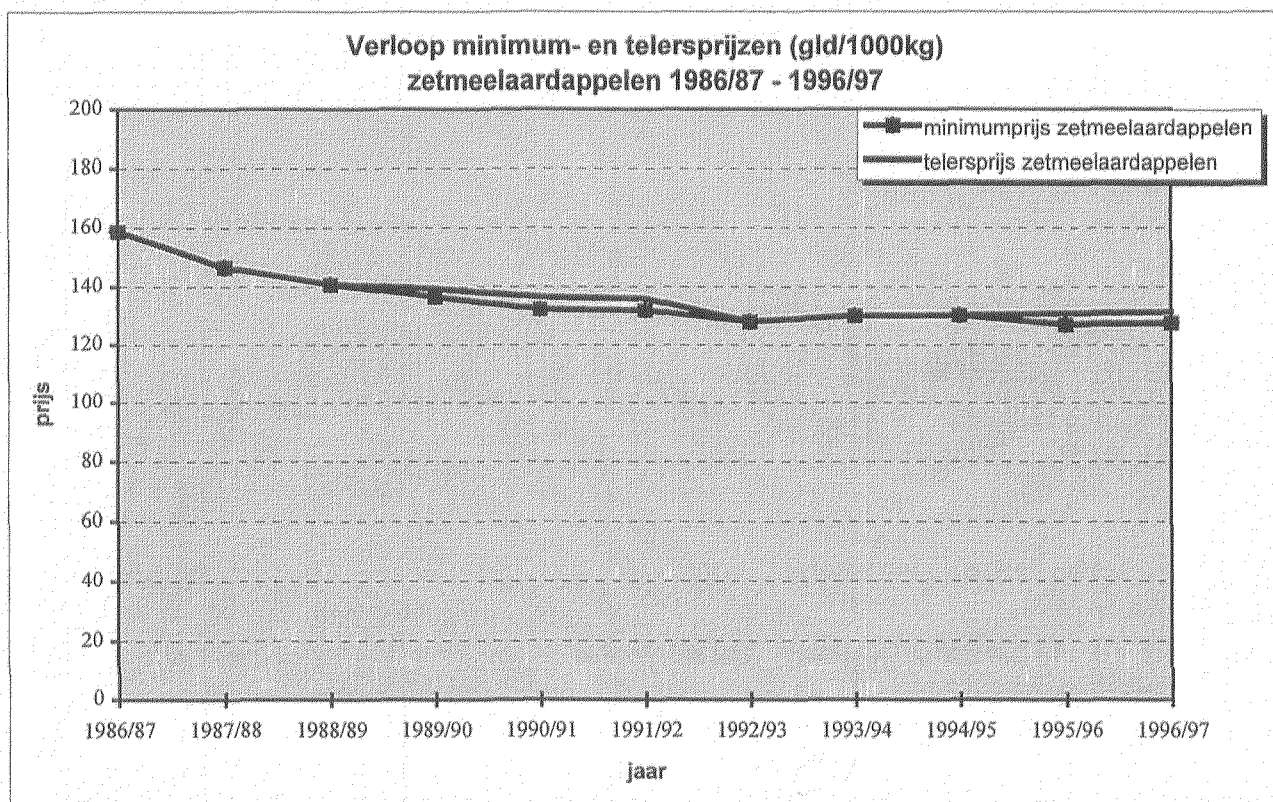
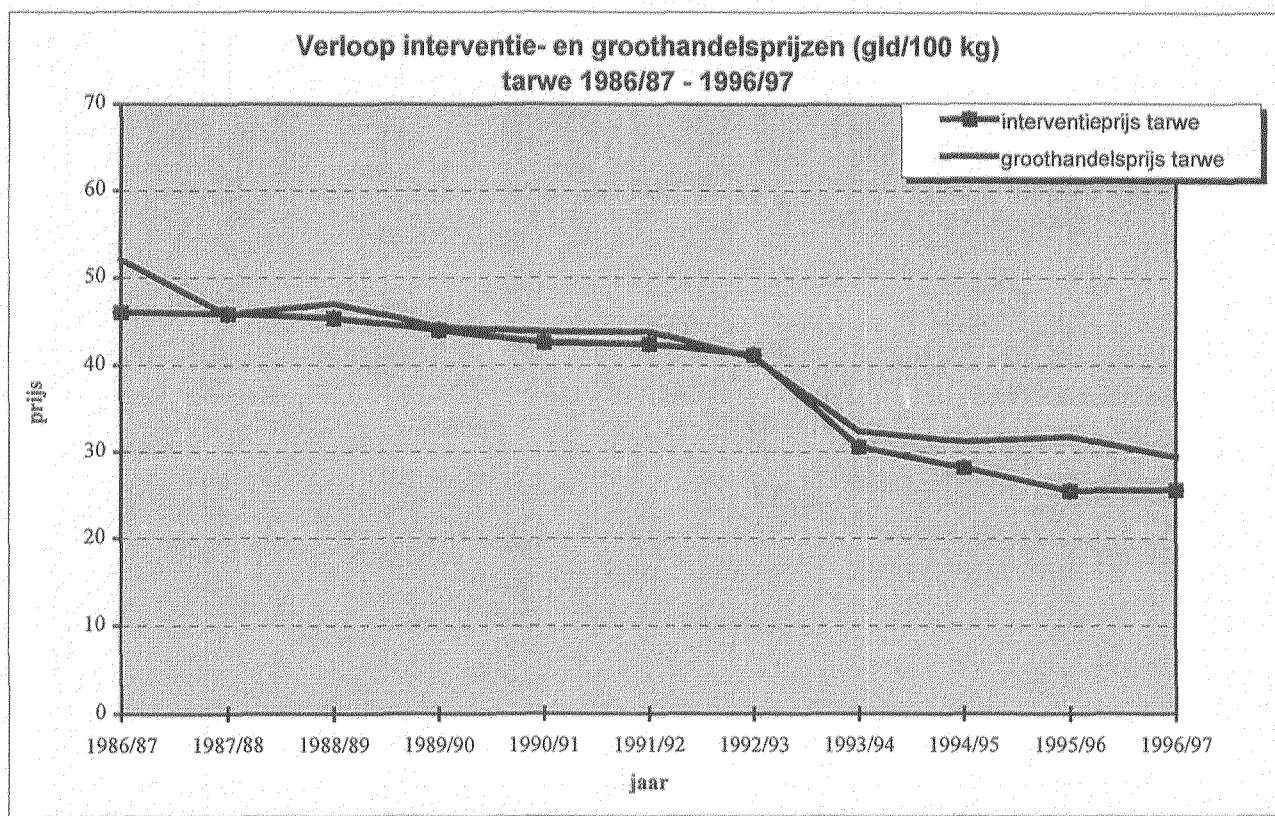
Twee gebieden worden het zwaarst getroffen door de Agenda 2000-voorstellen: het Noordelijk kleigebied vanwege granen en de Veenkoloniën en noordelijk zandgebied vanwege zetmeelaardappelen. In totaal betreft het zo'n 3.000 akkerbouwbedrijven. In het Noordelijk kleigebied waren in 1996 197 kleinere bedrijven en 975 grotere bedrijven. In de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied waren in 1996 584 kleinere bedrijven en 1.214 grotere bedrijven.

3.2 Aardappelzetmeel

Zoals blijkt uit de bouwplannen is de teelt van zetmeelaardappelen in de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied zeer belangrijk. De zetmeelaardappelenteelt is cruciaal voor de inkomens en continuïteit van de akkerbouw in het gebied. Er zijn in het gebied voor de akkerbouwbedrijven nauwelijks alternatieven (LNV, 1997). Bijna 40% van het inkomen van akkerbouwers uit de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied komt uit de teelt van zetmeelaardappelen. Een daling van het inkomen ter grootte van ruim 14.000 gulden is het resultaat van deze berekeningen. De invloed van de voorstellen van Fischler is zo groot, omdat de opbrengst per hectare bij zetmeelaardappelen hoog is. Uit dit alles blijkt dat de continuïteit van de akkerbouw in de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied ernstig in gevaar komt als de voorstellen die voor de granen zijn gedaan ook ongewijzigd zullen doorwerken voor de zetmeelaardappelen.

De marktprijs voor granen kan zich nog wel eens bewegen boven het interventieniveau, dit in tegenstelling tot zetmeelaardappelen. Voor zetmeelaardappelen wordt bijna altijd de minimumprijs betaald. Dit verschil in ontwikkeling van interventieprijs tegenover groothandelsprijs voor tarwe en minimumprijs tegenover telersprijs voor zetmeelaardappelen is weergegeven in figuur 2 op pagina 12. Zoals blijkt uit figuur 2 ligt de groothandelsprijs van tarwe sinds de MacSharry-hervorming gemiddeld 3,5 gulden boven de interventieprijs van tarwe, terwijl voor zetmeelaardappelen niet of nauwelijks meer dan de minimumprijs van zetmeelaardappelen wordt uitbetaald. Het is daarom niet correct om de hervormingen voor granen rechtstreeks en ongewijzigd te laten doorwerken voor zetmeelaardappelen.

Figuur 2: vergelijking interventieprijs/groothandelsprijs tarwe en minimumprijs/telersprijs zetmeelaardappelen in de Nederlandse situatie

NB: aan de leverancier aan Avebe die geen lid zijn, maar contract-teler zijn, wordt alleen de minimumprijs betaald (de laatste twee jaren met 1% verhoogd vanwege monetaire effecten).

Het ministerie van Landbouw, natuurbeheer en visserij (LNV, 1997) verwacht dat een verlaging van de interventieprijs van graan gevolgd zal worden door een analoge daling van de minimumprijs voor zetmeelaardappelen, omdat anders de concurrentieverhouding tussen aardappelzetmeel, tarwezetmeel en maïszetmeel verstoord wordt. In deze berekeningen is uitgegaan van een daling van de minimumprijs van 20% , waarvan slechts de helft wordt gecompenseerd. De minimumprijs daalt van 8,34 cent/kg naar 6,67 cent/kg (= 1,67 cent). De compensatie stijgt van 3,46 cent/kg naar 4,3 cent/kg (= 0,84 cent). Geconcludeerd wordt dat de inkomenspositie van de telers van zetmeelaardappelen geen ruimte laat voor een daling van de financiële ondersteuning uit Brussel. In dit verband moet ook het belang van ondersteuning voor de grondstoffenpositie van de verwerkende industrie, in Nederland de coöperatie AVEBE, in de gaten worden gehouden.

3.3 Snijmaïs

Bij berekeningen naar toekomstige ontwikkelingen en gevolgen moeten altijd veronderstellingen worden gemaakt. Bij deze berekeningen wordt er vanuit gegaan dat braakgelegd land en land waarop eerst snijmaïs werd verbouwd weer wordt gebruikt voor de teelt van granen. Verder wordt er vanuit gegaan dat de productie van eiwithoudende gewassen en oliehoudende zaden vermindert en dat akkerbouwbedrijven in het Noordelijk kleigebied, het Centraal kleigebied en het Zuidwestelijk kleigebied geen snijmaïs meer zullen verbouwen. In de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied waar het saldo van snijmaïs nog wel een alternatief biedt voor granen, zal de teelt van snijmaïs blijven bestaan.

3.4 Toekomst non-food/non-feed gewassen

Aan akkerbouwers die moeten voldoen aan de braakverplichting is de mogelijkheid geboden om met behoud van de braakpremie non-food/non-feed gewassen te telen op de braakgelegde grond.

In tabel 11 op pagina 14 staat een overzicht van de non-food/non-feed gewassen, die in 1993, 1994, 1995, 1996 en 1997⁴ in Nederland werden verbouwd. Het betreft de gegevens van contracten voor de teelt van non-food/non-feed gewassen op braakgelegde grond.

⁴ De gegevens voor 1997 zijn niet definitief, het betreft de aangevraagde oppervlakten (stand van zaken 12 november 1997).

Tabel 11 Gegevens non-food/non-feed 1993, 1994, 1995, 1996 en 1997 Nederland
(verkoopseizoen 1-7-1995 t/m 30-6-1996); oppervlakte in hectares

Gewas	1993 oppervlakte	1994 oppervlakte	1995 oppervlakte	1996 oppervlakte	1997 oppervlakte
Boragezaad	-	30,61	-	-	-
Calendula	-	2,04	-	2,05	-
Crambe	90,79	-	10,01	-	-
Digitalis	11,54	45,10	3,00	34,60	9,54
Dille	1,20	6,58	0,97	-	-
Kamille	-	4,30	-	-	-
Karwij	2,10	-	1,03	-	-
Koolzaad	518,98	96,72	369,77	263,62	85,41
Marie Distel	2,00	-	-	-	-
Meekrap	-	4,70	-	-	-
Olievlas	28,94	170,66	6,30	-	-
Teunisbloemen	12,03	689,51	121,31	50,80	-
Valeriaanwortel	-	2,10	-	-	-
Totaal	667,58	1052,32	512,39	351,07	94,95

Bron: Laser, 1994, 1995, 1996, 1997

Behalve op contractbasis worden er ook non-food/non-feed gewassen geteeld die vallen onder de marktordeningen. In onderstaande tabel 12 wordt een overzicht gegeven van de productie van deze gewassen (inclusief de gewassen op braakgelegde grond) in Nederland voor de jaren 1993 t/m 1997.

Tabel 12 Gegevens non-food/non-feed gewassen 1993 t/m 1997 Nederland; oppervlakte in hectares

Gewas	1993	1994	1995	1996	1997
Kool-, boter- en raapzaad	2.350	1.424	1.493	878	578
Karwijzaad	125	328	1.211	613	213
Blauwmaanzaad	1.030	3.393	1.411	332	592
Vlas	3.758	4.651	4.407	3.874	4.230

Bron: CBS, 1996, 1997

Twee aspecten zijn van belang bij de teelt van non-food/non-feed gewassen. Enerzijds moet de teelt van non-food/non-feed gewassen interessant zijn voor de akkerbouwers, anderzijds moet het interessant zijn voor de verwerkende industrie.

Om interessant te zijn voor de akkerbouwer moet het gewas aan een aantal voorwaarden voldoen. Het gewas moet in te passen zijn in het bouwplan. Het telen van meerjarige non-food/non-feed gewassen betekent een risico voor de akkerbouwer. Het beste kunnen daarom éénjarige gewassen geteeld worden, omdat die mee kunnen draaien in de vruchtwisseling. Daarnaast mogen de non-food/non-feed gewassen geen ziektenoverbrengers zijn⁵. Uiteraard maakt een non-food/non-feed gewas alleen kans als het saldo gelijkwaardig is aan of beter is dan het saldo van andere gewassen. Daarom moet het saldo ten minste hoger zijn dan het saldo van granen.

Om interessant te zijn voor de verwerkende industrie moeten de non-food/non-feed gewassen kunnen concurreren met de lage kosten van fossiele grondstoffen. Dit kan momenteel alleen als er investeringssubsidies voor de verwerking worden gegeven en als er extra belasting voor producten op basis van fossiele grondstoffen wordt geheven en/of vrijstelling en verminderde belastingdruk voor producten op basis van vernieuwbare grondstoffen wordt gegeven.

⁵ Koolzaad is beperkt inpasbaar in een bouwplan met suikerbieten, omdat koolzaad een waardplant is voor het suikerbietencystenaaltje.

Het grootste gedeelte van de non-food/non-feed teelten in de Europese Unie vindt plaats op braakgelegde grond dat onder de MacSharry-regeling valt. (IKC, 1997). Als het voorstel van de Europese Commissie om na het jaar 2000 de braak af te schaffen doorgaat, zal de teelt van non-food/non-feed gewassen op braakgelegde grond waarschijnlijk verdwijnen. Zonder de braakpremie kunnen deze gewassen namelijk niet concurreren met de alternatieven, voornamelijk granen.

3.5 Agenda 2000: hoe verder?

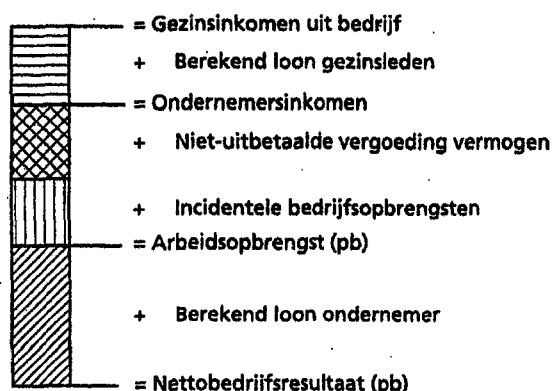
Op 15 juli 1997 werd Agenda 2000 door de Europese Commissie gepresenteerd. Inmiddels is door iedere lidstaat gereageerd, officieus en officieel tijdens Speciaal Landbouwcomité en tijdens Landbouwrapad. In bijlage E staan de reacties (indien gegeven) van de verschillende lidstaten. De meeste landen laten zich wel uit over de richting van het beleid in de nieuwe voorstellen en leveren daarnaast slechts commentaar op die aspecten van de voorstellen die voor hen van belang zijn.

De Raad van Landbouwministers zal zijn standpunten in een brief naar de Algemene Raad sturen, waarna het gehele pakket Agenda 2000 besproken zal worden tijdens de Top van Luxemburg op 12 en 13 december 1997. Vervolgens zal de Europese Commissie, waarschijnlijk in het voorjaar van 1998, met concrete en gedetailleerde voorstellen komen. Op basis daarvan zullen de onderhandelingen beginnen. In bijlage F staat de stemverhouding tussen de 15 lidstaten van de Europese Unie.

4. Conclusies en discussie

Om de verliezen zoals die zijn samengevat in paragraaf 3.1 te plaatsen ten opzichte van het inkomen van de akkerbouwer is figuur 3 opgenomen. In figuur 3 worden de begrippen gezinsinkomen uit bedrijf, ondernemersinkomen, arbeidsopbrengst en netto-bedrijfsresultaat uitgelegd (LEI-DLO, 1997b).

Figuur 3: Nettobedrijfsresultaat, arbeidsopbrengst, ondernemersinkomen en gezinsinkomen uit bedrijf.

In figuur 4 op pagina 17 staan de gezinsinkomens uit bedrijf en de arbeidsopbrengsten van 1990 t/m 1997 voor de vier regio's (LEI-DLO, 1997a). In onderstaande tabel 13 wordt voor iedere regio de inkomensachteruitgang uitgedrukt als percentage van het gezinsinkomen uit bedrijf en als percentage van de arbeidsopbrengst.

Tabel 13 Verliezen uitgedrukt als percentage van het gezinsinkomen uit bedrijf 1991/92-1995/96 en als percentage van de gemiddelde arbeidsopbrengst 1991/92-1995/96

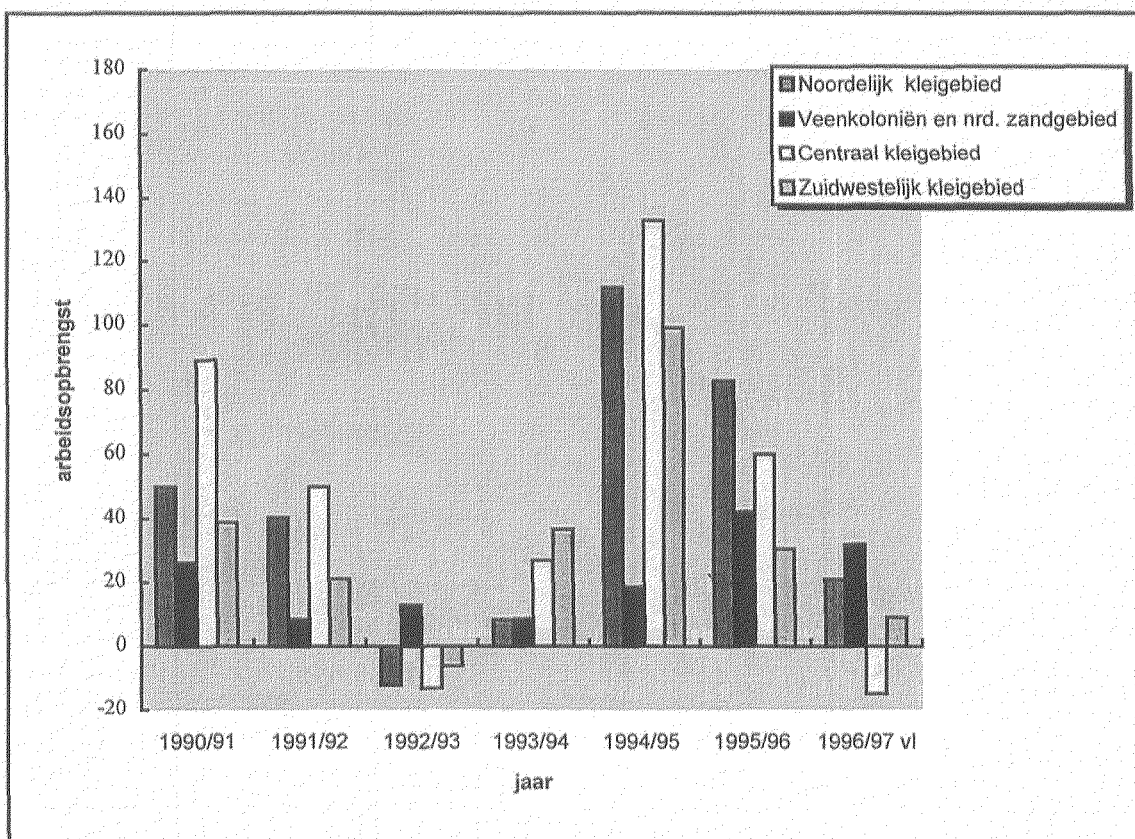
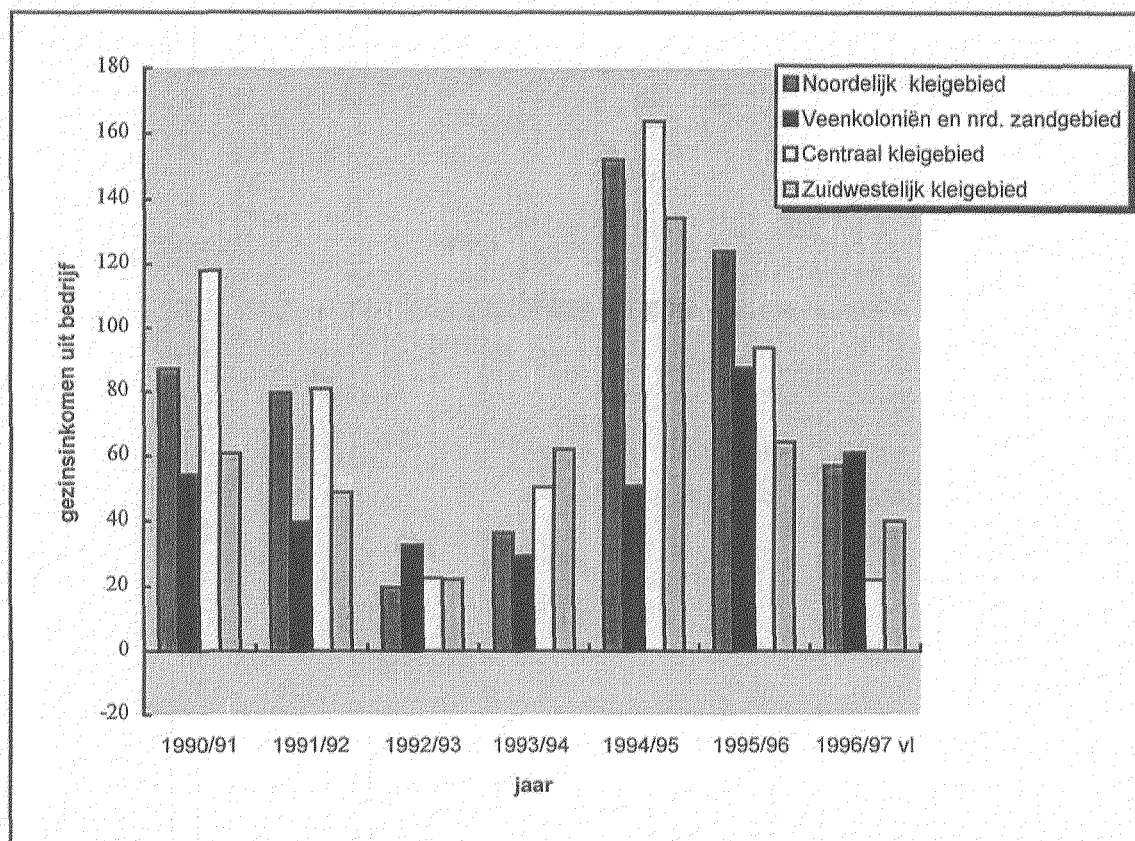
gebied	verlies	gezinsinkomen uit bedrijf 1991/92-1995/96	% verlies
Noordelijk kleigebied	- 7.418,59	82.500	- 8,99
Veenkoloniën en noordelijk zandgebied	- 14.178,20	48.000	- 29,54
Centraal kleigebied	- 3.385,77	82.300	- 4,11
Zuidwestelijk kleigebied	- 4.988,76	66.300	- 7,52

Gebied	verlies	arbeidsopbrengst 1991/92-1995/96	% verlies
Noordelijk kleigebied	- 7.418,59	46.200	- 16,06
Veenkoloniën en noordelijk zandgebied	- 14.178,20	18.100	- 78,33
Centraal kleigebied	- 3.385,77	51.300	- 6,60
Zuidwestelijk kleigebied	- 4.988,76	36.200	- 13,78

Bronnen: LEI-DLO, 1997a + eigen berekeningen

De uitkomsten in tabel 13 bevestigen de verwachting dat de akkerbouwbedrijven in de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied grote verliezen zullen lijden als de voorstellen die voor de granen zijn gedaan ook ongewijzigd zullen doorwerken voor de zetmeelaardappelen. Als de hervormingen ook zullen gelden voor de minimumprijs van zetmeelaardappelen en de compensatie, zoals in deze berekeningen wordt verondersteld, zal de continuïteit van de akkerbouw in de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied ernstig in gevaar komen.

Figuur 4: gezinsinkomen uit bedrijf en arbeidsopbrengsten (* 1000 gld)

Bij de berekeningen en bij de voorstellen van de Europese Commissie moeten een aantal kanttekeningen worden geplaatst.

De berekeningen zijn statisch, niet dynamisch. Er wordt door sommigen een link gelegd tussen de prijs van granen en de prijs van gewassen die worden geteeld op basis van een contract, zoals conserven. Bij het vaststellen van de prijs van deze producten wordt de graanprijs als uitgangspunt genomen. Een verlaging van de graanprijs zou een verlaging van deze contractprijzen tot gevolg kunnen hebben.

Daarnaast zou de daling van de interventieprijs van granen van invloed kunnen zijn op de prijs van consumptieaardappelen. Als het saldo van granen daalt, zou dit tot gevolg kunnen hebben dat er meer consumptieaardappelen geteeld worden in Europa. Hierdoor zou de prijs van consumptieaardappelen kunnen dalen. In tabel 14 zijn de prijzen van consumptieaardappelen voor de jaren 1991 tot en met 1995 op een rijtje gezet. In deze berekeningen zijn de eventuele gevolgen van de daling van de interventieprijs van granen voor de prijs van consumptieaardappelen niet meegenomen.

Tabel 14 Prijzen consumptieaardappelen (in guldens per 100 kg.) 1991 t/m 1995

Consumptieaardappelen	1991	1992	1993	1994	1995
Klei-aardappelen	21,80	8,80	17,10	43,60	25,00
Zand-aardappelen	16,35	4,75	10,05	44,55	25,10

Bron: LEI-DLO/CBS, 1997

Een tweede gemis in deze berekeningen naar de gevolgen van de akkerbouwvoorstellen in Agenda 2000 is dat er met betrekking tot snijmaïs slechts naar de akkerbouwbedrijven wordt gekeken. Effecten van het vervallen van de snijmaïspremie zullen vooral van invloed zijn op de veehouderijbedrijven.

In de voorstellen van de Europese Commissie staat dat de niet-gewasgebonden hectaretoeslag wordt verlaagd als de marktprijzen op een hoger peil blijven liggen dan wordt verwacht. Door enkele lidstaten is inmiddels terecht opgemerkt dat de toeslag zou moeten worden verhoogd indien de marktprijzen op een lager prijsniveau liggen.

Sinds de vaststelling van de referentie-opbrengst (7.100 kg/ha. resp. 5.000 kg/ha in Nederland) is de productie per hectare met zo'n 1,5 à 2 ton gestegen. Hierdoor is de netto prijsdaling groter dan 10%. In dit verband zou de referentie-opbrengst bijgesteld moeten worden in de nieuwe hervormingen volgens Agenda 2000.

De prijsdaling bij de hervormingen van MacSharry werkte niet door in consumentenprijzen. Het zou voor de verwerkende industrie toch mogelijk moeten zijn om een prijsdaling van grondstoffen door te laten werken in de consumentenprijs. In de huidige situatie verdwijnt de prijsdaling in de marge van de industrie en heeft de consument geen voordelen.

Literatuurlijst

Avebe (1997)

Informa, maandblad voor de ledenleveranciers van Avebe, oktober 1997, 29^e jaargang, Veendam, 1997

CBS (1996)

Landbouwtelling 1996 CBS, cijfers van de land- en tuinbouw, Voorburg/Heerlen, 1996

CBS (1997)

Landbouwtelling 1997 CBS, voorlopige uitkomsten akkerbouw, Voorburg, oktober 1997

Commissie van de Europese Gemeenschappen (1997)

Agenda 2000 Voor een sterkere en grotere Unie. Brussel, 1997

Eurostat (1997)

Agriculture, statistical yearbook 1997, Luxembourg, 1997

IKC/agv, Proefstation AGV, DLV (1994)

Kwantitatieve Informatie (KWIN) 1995, voor de akkerbouw en de groenteteelt in de vollegrond, Ede, 1994

Laser (1994, 1995, 1996, 1997)

Laser, Regio noord, Team ontwikkeling & beheer, Gegevens contracten non-food/non-feed 1993, 1994, 1995, 1996, 1997 Nederland voor de Europese Commissie, 1994, 1995, 1996, 1997

LEI-DLO (1997a)

Gegevens bouwplannen, saldi en inkomens, jaren 1994 t/m 1996, gegevens verstrekt door het LEI-DLO, Den Haag, 1997

LEI-DLO (1997b)

Bedrijfsuitkomsten in de landbouw (BUL), boekjaren 1992/93 t/m 1995/96, Den Haag, 1997

LEI-DLO (1997c)

Bedrijfsuitkomsten in de landbouw (BUL), boekjaren 1989/90 t/m 1992/93, Den Haag, 1997

LEI-DLO/CBS (1997)

Land- en tuinbouwcijfers 1997. 's-Gravenhage/Voorburg, 1997

Ministerie van Landbouw, natuurbeheer en visserij (LNV, 1997)

Aardappelzetmeel in het geding. Een toekomstverkenning. Discussienota, Den Haag, 1997

Bijlagen

Bijlage A Volledige berekening voor het Noordelijk kleigebied

Gewas	Opbrengst kg. per ha.	Kosten		Prijzen		Opbrengsten		Saldo per hectare			
		A	B	1996	2000	1996	2000	1996, A	1996, B	2000, A	2000, B
tarwe	8.567	1.125	1.636	31,42	25,13	2.691,32	2.153,06	2.413,85	777,85	2.057,44	421,44
gerst	6.367	541	1.411	31,10	24,88	1.979,88	1.583,91	2.286,41	875,41	2.072,29	661,29
haver en rogge	5.640	724	1.350	31,87	25,49	1.797,33	1.437,86	1.920,85	570,85	1.743,24	393,24
snijmaïs	11.400	932	1.615	21,88	22,50	2.493,75	2.565,00	2.409,28	794,28	1.633,00	18,00
pootaardappelen	35.263	6.292	5.513	58,08	58,08	20.480,75	20.480,75	14.188,75	8.675,75	14.188,75	8.675,75
cons. aardappelen	34.933	3.166	2.901	25,00	25,00	8.733,25	8.733,25	5.567,25	2.666,25	5.567,25	2.666,25
suikerbieten	56.000	1.368	2.107	10,79	10,79	6.042,40	6.042,40	4.674,40	2.567,40	4.674,40	2.567,40
zetmeelaardappelen	54.000	2.846	2.656	11,80	10,97	6.372,00	5.921,64	3.526,00	870,00	3.075,64	419,64
zaaiuien											
oliehoudende zaden											
eiwithoudende gewassen											
ov. akkerbouwgewassen											
braak (1996)		122	686					951,52	265,52	907,38	221,38

Vervolg bijlage A

Gewas	Saldo verandering gld per ha.	Totaaleffect	
		voor uitvoering in loonwerk	na uitvoering in loonwerk
tarwe	- 356,41	- 2.288,06	- 6.916,06
gerst	- 214,12	240,89	- 729,36
haver en rogge	- 177,61	13,70	- 45,05
snijmaïs	- 776,28	- 770,97	- 254,17
pootaardappelen	0	0	0
cons. aardappelen	0	0	0
suikerbieten	0	0	0
zetmeelaardappelen	- 450,36	- 1.531,22	- 1.531,22
zaaiuien		0	0
oliehoudende zaden		0	0
eiwithoudende gewassen		0	0
ov. akkerbouwgewassen		0	0
braak (1996)	- 44,14	- 3.082,92	- 860,28
totaal		- 7.418,59	- 10.336,14

Toelichting

A: toegerekende kosten per hectare, B: kosten bij uitvoering in loonwerk

De huidige interventieprijs voor granen is 25.618 (gld/100 kg), de huidige minimumprijs voor fabriksaardappelen is 8.34 (gld/100 kg)

De nieuwe interventieprijs voor granen is 20.494, de nieuwe minimumprijs voor fabriksaardappelen is 6.672

Compensatiebedragen staan gegeven in tabel 3

Bijlage B Volledige berekening voor de Veenkoloniën en het noordelijk zandgebied

Gewas	Opbrengst kg. per ha.	Kosten		Prijzen		Opbrengsten		Saldo per hectare			
		A	B	1996	2000	1996	2000	1996, A	1996, B	2000, A	2000, B.
tarwe	7.983	1.053	1.389	30,81	24,64	2.459,16	1.967,33	2.003,01	614,01	1.639,25	250,25
gerst	5.583	530	1.241	29,60	23,68	1.652,62	1.322,10	1.719,47	478,47	1.517,02	276,02
haver en rogge	5.233	760	1.317	30,05	24,04	1.572,33	1.257,87	1.409,18	92,18	1.222,78	- 94,22
snijmaïs	11.767	828	1.575	21,88	22,50	2.574,03	2.647,58	2.342,88	767,88	1.819,58	244,58
pootaardappelen	26.528	4.246	3.675	58,08	58,08	15.407,46	15.407,46	11.161,46	7.486,46	11.161,46	7.486,46
cons. aardappelen	34.550	3.166	2.901	25,00	25,00	8.637,50	8.637,50	5.471,50	2.570,50	5.471,50	2.570,50
suikerbieten	49.750	1.193	1.640	10,79	10,79	5.368,03	5.368,03	4.175,03	2.535,03	4.175,03	2.535,03
zetmeelaardappelen	46.000	2.846	2.656	11,80	10,97	5.428,00	5.044,36	2.582,00	- 74,00	2.198,36	- 457,64
zaaiuien											
oliehoudende zaden											
eiwithoudende gewassen											
ov. akkerbouwgewassen											
braak (1996)		118	686					478,85	- 207,15	606,92	- 79,08.

Vervolg bijlage B

Gewas	Saldooverandering gld per ha.	Totaaleffect	
		voor uitvoering in loonwerk	na uitvoering in loonwerk
tarwe	- 363,76	- 1.372,77	- 1.738,40
gerst	- 202,46	- 721,93	- 1.111,82
haver en rogge	- 186,40	- 280,67	- 442,13
snijmaïs	- 523,31	- 936,72	- 936,72
pootaardappelen	0	0	0
cons. aardappelen	0	0	0
suikerbieten	0	0	0
zetmeelaardappelen	- 383,64	- 10.530,92	- 10.530,92
zaaiuien		0	0
oliehoudende zaden		0	0
eiwithoudende gewassen		0	0
ov. akkerbouwgewassen		0	0
braak(1996)	128,07	- 335,19	145,01
totaal		- 14.178,20	-14.614,97

Toelichting

A: toegerekende kosten per hectare, B: kosten bij uitvoering in loonwerk

De huidige interventieprijs voor granen is 25.618 (gld/100 kg), de huidige minimumprijs voor fabrieksaardappelen is 8.34 (gld/100 kg)

De nieuwe interventieprijs voor granen is 20.494, de nieuwe minimumprijs voor fabrieksaardappelen is 6.672

Compensatiebedragen staan gegeven in tabel 3

Bijlage C Volledige berekening voor het Centraal kleigebied

Gewas	Opbrengst kg. per ha.	Kosten		Prijzen		Opbrengsten		Saldo per hectare			
		A	B	1996	2000	1996	2000	1996, A	1996, B	2000, A	2000, B
tarwe	9.058	932	1.607	30,81	24,64	2.790,32	2.232,25	2.705,84	1.098,84	2.329,64	722,64
gerst	5.792	536	1.425	31,99	25,59	1.853,03	1.482,43	2.164,56	739,56	1.975,81	550,81
haver en rogge	5.567	644	1.375	30,65	24,52	1.706,48	1.365,18	1.910,01	535,01	1.750,57	375,57
snijmaïs	12.492	936	1.570	21,88	22,50	2.732,63	2.810,70	2.644,15	1.074,15	1.874,70	304,70
pootaardappelen	38.026	6.413	6.249	58,08	58,08	22.085,50	22.085,50	15.672,50	9.423,50	15.672,50	9.423,50
cons. aardappelen	44.592	3.822	3.356	25,00	25,00	11.148,00	11.148,00	7.326,00	3.970,00	7.326,00	3.970,00
suikerbieten	60.125	1.691	2.198	10,79	10,79	6.487,49	6.487,49	4.796,49	2.598,49	4.796,49	2.598,49
zetmeelaardappelen											
zaaiuien											
oliehoudende zaden											
eiwithoudende gewassen											
ov. akkerbouwgewassen											
braak(1996)		122	686					725,53	39,53	907,38	221,38

Vervolg bijlage C

Gewas	Saldooverandering gld per ha.	Totaaleffect	
		voor uitvoering in loonwerk	na uitvoering in loonwerk
tarwe	- 376,21	- 2.085,86	- 3.234,33
gerst	- 188,75	- 52,77	- 167,18
haver en rogge	- 159,44	- 7,13	- 27,83
snijmaïs	- 769,45	- 899,01	- 365,21
pootaardappelen	0	0	0
cons. aardappelen	0	0	0
suikerbieten	0	0	0
zetmeelaardappelen	0	0	0
zaaiuien		0	0
oliehoudende zaden		0	0
eiwithoudende gewassen		0	0
ov. akkerbouwgewassen		0	0
braak(1996)	181,86	- 341,00	- 18,58
totaal		- 3.385,77	- 3.813,09

Toelichting

A: toegerekende kosten per hectare, B: kosten bij uitvoering in loonwerk

De huidige interventieprijs voor granen is 25.618 (gld/100 kg), de nieuwe interventieprijs voor granen is 20.494

Compensatiebedragen staan gegeven in tabel 3

Bijlage D Volledige berekening voor het Zuidwestelijk kleigebied

Gewas	Opbrengst kg. per ha.	Kosten		Prijzen		Opbrengsten		Saldo per hectare			
		A	B	1996	2000	1996	2000	1996, A	1996, B	2000, A	2000, B
tarwe	9.400	1.075	1.438	30,20	24,16	2.838,33	2.270,66	2.610,86	1.172,86	2.225,05	787,05
gerst	6.500	642	1.361	29,30	23,44	1.904,63	1.523,70	2.110,16	749,16	1.911,09	550,09
haver en rogge	5.933	759	1.256	30,96	24,77	1.836,68	1.469,34	1.925,20	669,20	1.739,73	483,73
snijmaïs	11.300	935	1.651	21,88	22,50	2.471,88	2.542,50	2.384,40	733,40	1.607,50	- 43,50
pootaardappelen	32.437	7.445	5.852	58,08	58,08	18.839,41	18.839,41	11.394,41	5.542,41	11.394,41	5.542,41
cons. aardappelen	43.767	3.769	3.357	25,00	25,00	10.941,75	10.941,75	7.172,75	3.815,75	7.172,75	3.815,75
suikerbieten	57.000	1.486	2.020	10,79	10,79	6.150,30	6.150,30	4.664,30	2.644,30	4.664,30	2.644,30
zetmeelaardappelen											
zaaiuien											
oliehoudende zaden											
eiwithoudende gewassen											
ov. akkerbouwgewassen											
braak(1996)		122	686					951,52	265,52	907,38	221,38

Vervolg bijlage D

Gewas	Saldooverandering gld per ha.	Totaaleffect	
		voor uitvoering in loonwerk	na uitvoering in loonwerk
tarwe	- 385,81	- 3.119,82	- 4.883,53
gerst	- 199,07	- 71,57	- 248,85
haver en rogge	- 185,48	- 1,79	- 5,85
snijmaïs	- 776,90	- 834,54	- 256,69
pootaardappelen	0	0	0
cons. aardappelen	0	0	0
suikerbieten	0	0	0
zetmeelaardappelen	0	0	0
zaaiuien		0	0
oliehoudende zaden		0	0
eiwithoudende gewassen		0	0
ov. akkerbouwgewassen		0	0
braak(1996)	- 44,14	- 961,04	- 268,18
totaal		- 4.988,76	5.663,13

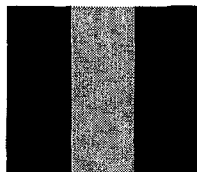
Toelichting

A: toegerekende kosten per hectare, B: kosten bij uitvoering in loonwerk

De huidige interventieprijs voor granen is 25.618 (gld/100 kg), de nieuwe interventieprijs voor granen is 20.494

Compensatiebedragen staan gegeven in tabel 3

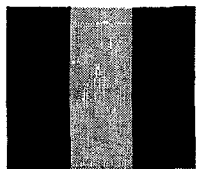
Bijlage E: Reacties Europese lidstaten op akkerbouwvoorstellen in Agenda 2000

België^A kan een prijsverlaging - met volledige compensatie - slechts overwegen als een en ander gezien de ontwikkeling van de wereldmarktprijzen onvermijdelijk is. De Belgen attenderen op de consequenties van een verlaging van de interventieprijs voor de bescherming aan de grens van de Gemeenschap. België is tegen de uitsluiting uit de regeling van de granen voor de productie van kuilvoer en voor de handhaving van de aanvullende steun voor eiwithoudende gewassen.

Denemarken^A is voor een verlaging van de interventieprijs van granen. De Denen kunnen zich vinden in een gedeeltelijke compensatie die wordt afgebouwd, maar vinden dat pas in een later stadium moet worden overgegaan tot afbouwen.

Duitsland^B wil eerst een aantal ontwikkelingen afwachten. Zo wil Duitsland eerst de WTO-onderhandelingen afwachten voordat de interventieprijs voor granen zou kunnen worden verlaagd. Op de compenserende bedragen zou pas kunnen worden gekort onder druk van de Verenigde Staten en de Cairns-landen (Argentinië, Bolivia, Brazilië, Canada, Chili, Colombia, Hongarije, Indonesië, Nieuw-Zeeland, de Filipijnen, Paraguay, Thailand, Uruguay, Zuid-Afrika). De mogelijkheid van prijsdaling kan worden gezien als er toch overschotten ontstaan. Als de ontwikkeling van de wereldmarktprijzen daar aanleiding toe geven, willen de Duitsers een verlaging - met volledige - compensatie overwegen. Duitsland is tegen het uitsluiten van granen voor de productie van kuilvoer uit de regeling. Volgens de Duitsers zal het gelijkschakelen van de steun voor oliehoudende zaden met granen een vermindering van de productie in de EU tot gevolg hebben, zal het leiden tot inkomensverliezen en zal het nadelig zijn voor de productie van biodiesel.

^A Bron: Resultaat besprekingen CSA 6/7 oktober 1997 (11327/97), Europese Unie, De Raad

^B Bron: Ambassade van het koninkrijk der Nederlanden, Bureau van het ministerie van Landbouw, natuurbeheer en visserij, Bonn, 1997

Finland^A kan een prijsverlaging alleen accepteren als er volledige compensatie voor de verlaging plaatsvindt. Met name de perifere en meest noordelijk gelegen regio's moeten volledig gecompenseerd worden. De Finnen zijn voor uitsluiting uit de steunregeling van de granen voor de productie van kuilvoer. Finland is voor de handhaving van de steun voor durumtarwe, maar is tegen een uitbreiding van de steun tot regio's die niet als traditioneel kunnen worden aangemerkt. Ook de aanvullende steun voor eiwithoudende gewassen moet volgens de Finnen worden gehandhaafd. In principe is Finland voor de verlaging van het basisbraakleggingspercentage tot 0%, maar wijst op de politieke moeilijkheden die kunnen ontstaan indien men dat percentage nadien weer zou willen optrekken.

Frankrijk^A heeft de Commissie verzocht na te gaan welke gevolgen de geplande maatregelen zullen hebben voor het inkomen van de landbouwers, de structuren en de werkgelegenheid. De Franse delegatie attendeerde op de consequenties van een verlaging van de interventieprijs voor de bescherming aan de grens van de Gemeenschap, vooral voor hoogwaardige tarwe. Frankrijk is tegen de gelijkenschakeling van de steun voor oliehoudende zaden en de steun voor granen. Frankrijk is voor de verlaging van het basisbraakleggingspercentage tot 0%.

Griekenland^A vindt dat bij een verlaging van de interventieprijs de compensatie voor kleine producenten volledig moet zijn. De Grieken zijn voor de uitsluiting uit de steunregeling van de granen voor de productie van kuilvoer en voor de handhaving van de steun voor durumtarwe en de aanvullende steun voor eiwithoudende gewassen. Griekenland heeft twijfels bij de doelmatigheid van het braakleggingsstelsel en zou afschaffing kunnen accepteren.

Ierland^A is in beginsel voor een verlaging van de interventieprijs voor granen, maar vindt het voorbarig om nu al de omvang van de verlaging vast te stellen. De Ieren zijn voor de uitsluiting uit de steunregeling van granen voor de productie van kuilvoer en ook voor de handhaving van de steun voor durumtarwe. Ierland is voor een verlaging van het basisbraakleggingspercentage tot 0%.

Italië^C is van mening dat de interventieprijs voor granen al laag is. De Italianen zijn eventueel voor een prijsverlaging voor enkele producten. Het percentage zou diensgevolge eveneens productafhankelijk moeten zijn, voor wat betreft Italië niet geleidelijk maar in één keer. Italië is voor volledige compensatie, rekening houdend met behalve opbrengst ook bodemkwaliteit en arbeidsintensiviteit. Italië is van mening dat de granen voor de productie van kuilvoer niet moeten worden uitgesloten. De steunbedragen zouden jaarlijks vastgesteld moeten worden, in verband met fluctuaties van de wereldprijzen. Met betrekking tot de oliehoudende zaden is men van mening dat vastgehouden moet worden aan de Blair House akkoorden, anders dient opnieuw onderhandeld te worden. Italië is voorstander van behoud van een speciaal regime voor eiwithoudende gewassen, maar de aanvullende steun voor eiwithoudende gewassen is voor Italië verder niet echt interessant. De Italianen willen het braakleggingsinstrument behouden, maar vrijwillige braak afschaffen.

Luxemburg^A is in principe voor een verlaging van de interventieprijs voor granen, maar vindt het voorbarig om de omvang nu al te bespreken. Deze omvang zou moeten afhangen van het niveau en de te verwachten ontwikkeling van de wereldmarktprijzen op het moment dat het besluit wordt genomen. Een verlaging van de interventieprijs zou volledig gecompenseerd moeten worden. De Luxemburgse delegatie is tegen de uitsluiting uit de steunregeling uit de steunregeling van de granen voor de productie van kuilvoer. De Luxemburgers zijn voor de handhaving van aanvullende steun en ook voor de verlaging van het braakleggingspercentage tot 0%.

^C Bron: Ambassade van het koninkrijk der Nederlanden, Bureau van de Landbouwrap, Rome

Nederland^D vindt de richting van het beleid goed, alleen heeft Nederland vraagtekens bij de omvang van de interventieprijsdaling en de omvang van de compensatie. Met betrekking tot het aanpassingsmechanisme vindt Nederland dat de aanpassing zowel omlaag als omhoog moet kunnen plaatsvinden. De Nederlanders zijn voor afschaffing van de buitengewone braak en voor handhaving van de vrijwillige braak. Het op nul zetten van het referentiepercentage voor verplichte braaklegging wordt een overhaaste beslissing gevonden, het instrument is succesvol gebleken en zou nog enige tijd toegepast kunnen worden. Nederland is tegen het uitsluiten uit de regeling van granen voor de productie van kuilvoer.

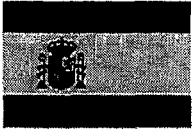
Oostenrijk^E vindt de interventieprijsverlaging van 20% onnodig. Mocht er toch een verlaging plaats vinden, dan zijn de Oostenrijkers voor volledige compensatie die ook in de toekomst blijft gelden. Oostenrijk is tegen de mogelijkheid om het steunbedrag te verlagen als de wereldmarktprijzen hoger zijn dan momenteel wordt verwacht. In principe is Oostenrijk voor een gelijke premie voor alle gewassen, de productie van oliehoudende zaden in Europa moet echter gewaarborgd worden. De aanvullende steun voor eiwithoudende gewassen is rechtvaardig (hogere productiekosten) en moet gehandhaafd blijven. Het is volgens Oostenrijk geen goede zaak, als Europa te afhankelijk wordt van de import. De Oostenrijkers zijn voor het behouden van de steun voor granen voor de productie van kuilvoer, omdat anders administratieve en controle problemen ontstaan. Daarbij komt dat het uitsluiten van de granen voor de productie van kuilvoer het principe van gelijke steun voor akkerbouwgewassen doorbreken. Oostenrijk is tegen het afschaffen van het braakleggingsinstrument, omdat dit instrument in het verleden nuttig is gebleken.

Portugal^A is tegen het beginsel van een prijsverlaging, omdat de onderliggende doelstelling van aanpassing aan de wereldmarktprijzen de exportsector ten goede zou komen ten nadele van de regio's met een minder hoog rendement. De Portugezen zijn tegen de uitsluiting van granen voor de productie van kuilvoer uit de steunregeling. De Portugese delegatie is voor de handhaving van de steun voor durumtarwe en tegen de gelijkschakeling van de steun voor oliehoudende zaden en de steun voor granen. Portugal wil het basisbraakleggingspercentage vaststellen op een peil dat in verhouding staat tot het peil van de prijzen.

^D Bron: CSA-vergadering 6 en 7 oktober: Agenda 2000, Riphagen, 3 oktober 1997

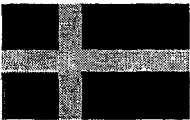
^E Bron: Agenda 2000, Reform der Gemeinsamen Agrarpolitik, Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Wien, 1997

Spanje^A is tegen een gedeeltelijke compensatie als er een verlaging van de interventieprijs plaatsvindt. De Spanjaarden willen graag een specifieke regeling voor oliehoudende zaden, eiwithoudende gewassen en leguminosen. Bovendien willen de Spanjaarden dat rijst wordt opgenomen in het toepassingsgebied van de gemeenschappelijke marktordening voor granen.

Verenigd Koninkrijk^A is voor een verlaging in één keer van de interventieprijs met 20%. Het Verenigd Koninkrijk kan ook instemmen met een gedeeltelijke, degressieve compensatie. Ze benadrukten dat ze tegen een permanent compensatiestelsel zijn. Volgens de Britten moeten de producenten meer aandacht hebben voor de signalen die worden gegeven door de markt. Het Verenigd Koninkrijk is voor de uitsluiting uit de steunregeling van de granen voor de productie van kuilvoer. De Britse delegatie zou graag zien dat de steun voor durumtarwe word losgekoppeld van de productie, omdat op deze manier de sociale aspecten die aan de teelt van durumtarwe vastzitten beter tot hun recht komen. Om dezelfde reden als de Grieken zouden de Britten de afschaffing van het braakleggingsinstrument kunnen accepteren.

Zweden^A is voor een verlaging in één keer van de interventieprijs met 20%. Evenals de Britten stelden de Zweden duidelijk dat zij tegen een permanent compensatiestelsel zijn en dat zij vinden dat de producenten marktsignalen beter moeten oppakken. Zweden is voor de uitsluiting uit de steunregeling van de granen voor de productie van kuilvoer. De Zweden stellen een verlaging van de steun voor durumtarwe voor.

Bijlage F: Aantal inwoners per lidstaat, bruto binnenlands product per lidstaat en stemverhouding tussen de 15 EU-lidstaten

Aantal inwoners per lidstaat (1996) en bruto binnenlands product tegen marktprijzen (1994)

Land	Inwoners	BBP (mrd. ecu)
België	10.143.000	192,3
Denemarken	5.251.000	123,7
Duitsland	81.845.000	1724,8
Finland	5.116.800	82,0
Frankrijk	58.265.400	1120,3
Griekenland	10.474.600	80,6
Ierland	3.591.200	43,8
Italië	57.330.500	857,4
Luxemburg	412.800	11,8
Nederland	15.492.800	281,8
Oostenrijk	8.054.800	167,2
Portugal	9.920.800	72,8
Spanje	39.241.900	406,7
Verenigd Koninkrijk	58.684.000	858,5
Zweden	8.837.500	165,7
Totaal	373.715.000	6189,4

Bron: Eurostat, Basisstatistieken van de Europese Unie, 33^e uitgave/1996

Stemverhouding lidstaten Europese Unie

Land	stemverhouding
België	5
Denemarken	3
Duitsland	10
Finland	3
Frankrijk	10
Griekenland	5
Ierland	3
Italië	10
Luxemburg	2
Nederland	5
Oostenrijk	4
Portugal	5
Spanje	8
Verenigd Koninkrijk	10
Zweden	4
Totaal	87